

Plan van Aanpak “Verlaging biggenuitval”

Aanleiding

In 2009 is de Stuurgroep “Bigvitaliteit” opgericht die een Plan van Aanpak heeft opgesteld om de uitval van biggen te verminderen in de Nederlandse zeugenhouderij. De Stuurgroep “Bigvitaliteit” heeft zich bij de start tot doel gesteld om de biggenuitval van 12,8 % (2008) in 10 jaar met 15 tot 20 % te verlagen (tot 10,5% uitval in 2019). Uit het oogpunt van dierenwelzijn, het welzijn van de varkenshouder en zijn gezin en vanuit een maatschappelijk en economisch oogpunt is en blijft verlaging van biggenuitval een belangrijk aandachtspunt. Uit de laatste voortgangsrapportage van de Stuurgroep “Bigvitaliteit” en de cijfers van Agrovision is gebleken dat het aantal doodgeboren biggen en het aantal biggen dat vlak na de geboorte (tot het spenen) uitvalt, in 2015 met 0,6% is toegenomen ten opzichte van 2014: van 12,9 naar 13,5%. Het gaat om een gemiddeld uitvalspercentage. De toename van biggenuitval en de recente extra aandacht vanuit maatschappelijke organisaties en de Tweede Kamer is aanleiding voor de Stuurgroep “Bigvitaliteit” om te komen tot een nieuw Plan van Aanpak “Verlaging biggenuitval”. Dit nieuwe Plan van Aanpak schetst, uitgaande van de huidige situatie, de te ondernemen activiteiten voor de korte termijn (in 2016 en 2017) en langere termijn (2017-2021) om de uitval van biggen aan te pakken.

Visie

De Stuurgroep “Bigvitaliteit” blijft als doelstelling hanteren dat de biggenuitval moet worden verminderd. De Stuurgroep wordt gevormd door vertegenwoordigers van varkenshouders (POV: voorzitter, LTO en NVV), varkensfokkerij organisaties (Topigs Norsvin, PIC, DanAvl), dierenartsen (KNMvD), veevoederleveranciers (Nevedi), veehandel (Vee en Logistiek Nederland, V&LN), vleesverwerkende bedrijven (COV) en de Dierenbescherming die recent is aangesloten.

Het uitgangspunt van de Stuurgroep is “een zeug die zelfstandig haar biggen kan grootbrengen”. Het doel is dat door een optimale zorg rond het werpen en de eerste levensweken de geboren biggen daadwerkelijk grootgebracht worden met minimale uitval. Dit met als uitgangspunt een maatschappelijk, economisch en ethisch verantwoorde en geaccepteerde vorm van varkenshouderij. Dat betekent een varkenshouderij die gekenmerkt wordt door een acceptabel productieniveau voor zowel maatschappij en varkenshouder waarbij diergezondheid en dierenwelzijn geborgd zijn en met aandacht voor het onderwerp toomgrootte.

Korte terugblik

Een belangrijke reden waarom de doelstelling van het Plan van Aanpak uit 2009 niet is gehaald is het onvoldoende onderkennen van het veranderende internationale krachtenveld, mede op het gebied van de internationale fokkerij. De gehele varkenshouderijketen van producent tot en met de consument kenmerkt zich door een heftige internationale concurrentie die gestuurd wordt door economie (waaronder efficiencyverbetering), eisen op het gebied van diergezondheid en maatschappelijke wensen op het gebied van dierenwelzijn. De Nederlandse varkensfokkerij en varkenshouderij opereert binnen dit internationale speelveld. De gerealiseerde verbeteringen op het gebied van management en verzorging zijn mede hierdoor de afgelopen jaren onvoldoende tot uiting gekomen waardoor er na eerst een daling toch weer een verhoging van de biggenuitval heeft plaatsgevonden.

Aanpak

Er worden verschillende activiteiten opgestart. Een aantal zullen effect hebben op de korte termijn (2016 – 2017) en een aantal op de langere termijn (2017 – 2021). Voor de korte termijn wordt gekeken naar mogelijkheden vanuit de huidige situatie op de bedrijven om de uitval van biggen verder te verlagen. Voor effecten op de langere termijn worden activiteiten benoemd die in de sector en/of bedrijven leiden tot mogelijke structuuraanpassingen om te komen tot minder biggenuitval.

Activiteiten en effecten korte termijn (2016 t/m 2017)

Voor de effecten op korte termijn wordt uitgegaan van de huidige praktijk met de nu aanwezige zeugen die tomen biggen produceren (dus uitgaande van bestaand fokmateriaal). Basis is en blijft een goede zorg van de varkenshouder voor de zeug en haar biggen. Door inzet op kennisontwikkeling en kennisverspreiding wordt de boer in zijn management ondersteund op het gebied van een goede zorg voor zeug en biggen. Daarmee wordt beoogd de toename van de biggenuitval te stoppen en de uitval van biggen op termijn te verlagen. Hiervoor is door de Stuurgroep "Bigvitaliteit" de Expertgroep "Bigvitaliteit" ingesteld. De groep is op dit moment samengesteld door experts vanuit de (biologische)varkenshouders, dierenartsen, fokkerij, voeding en onderzoek en werken in opdracht van de Stuurgroep.

Tevens wordt er een onderzoeksopdracht gegeven om meer inzicht te krijgen in de factoren die invloed hebben op de optimale toomgrootte. Doelstelling van het onderzoek is het verkrijgen van bouwstenen voor het optimaliseren van de toomgrootte en om een antwoord te kunnen geven op de vraag wat de effecten zijn van het aanpassen van de toomgrootte.

Het streven is dan ook om, op basis van gedegen onderzoek o.a. naar de kritische succesfactoren, te komen tot een concrete doelstelling van streefcijfers over de geaccepteerde biggenuitval. Hierbij is transparantie en open communicatie met de maatschappij een wezenlijk onderdeel.

Effecten lange termijn (2017-2021)

Het tweede spoor betreft een lange termijn strategie. Ook hier is en blijft de basis een goede zorg van de varkenshouder voor de zeug en haar biggen. De activiteiten voor de lange termijn strategie dienen al op korte termijn opgestart te worden, maar de effecten zullen pas later zichtbaar zijn. Daarbij staan verdere verlaging van biggenuitval centraal alsmede sturing op toomgrootte. De resultaten van het uit te voeren onderzoek naar optimalisatie van de toomgrootte worden meegenomen. Aandacht daarbij niet alleen voor de technische aspecten zoals fokkerij, diergezondheid, toomgrootte, geboorteprocés en voeding, maar ook voor de maatschappelijke en ethische issues zoals het fokken op meer spenen bij de zeug. Ook wordt hierbij aandacht geschonken aan mogelijke sturing vanuit de markt en de retail om te komen tot concepten waarbij verlaging van biggenuitval of toomgrootte een voorwaarde is.

Financiën

Alle partijen, verenigd in de Stuurgroep "Bigvitaliteit", stellen zich verantwoordelijk voor de uitvoering en mede financiering van de activiteiten, voortvloeiend uit dit Plan van Aanpak. Hierover worden nog nadere afspraken gemaakt. EZ zal op korte termijn een verzoek krijgen voor financiële ondersteuning op basis van co financiering.

Voortgangsrapportage

De Stuurgroep zal minimaal jaarlijks de voortgang van de activiteiten en de resultaten van de biggenuitval rapporteren aan de Staatssecretaris. Tevens zullen de voortgang en de resultaten over de uitvoering van het Plan van Aanpak "Verlaging biggenuitval" via een website openbaar gemaakt worden.

Ondertekend namens de Stuurgroep "Bigvitaliteit".

Drs. Ingrid Jansen, Voorzitter.

Bijlage met de activiteiten.

Wat zijn de activiteiten ter vermindering van de biggenuitval?

Wat gaat de varkensketen nu doen om de uitval van biggen te verlagen? De volgende hoofdactiviteiten worden onderscheiden:

1. Taken van de Expertgroep "Bigvitaliteit".

Recent is de Expertgroep "Bigvitaliteit" van start gegaan die zorgt voor de inhoudelijke advisering over de mogelijkheden om op korte termijn verlaging van biggenuitval te realiseren. Dit doet zij door kennisontwikkeling en –verspreiding van managementmaatregelen voor zeugenhouders. De Expertgroep "Bigvitaliteit" bestaat uit inhoudelijke experts op het gebied van biggenoverleving. De Expertgroep inventariseert eerst de succes- en faalfactoren voor het verhogen van biggenoverleving (o.a. op bedrijven met lage biggenuitval) en van het in de praktijk toepassen van managementmaatregelen op probleembedrijven. In de Expertgroep "Bigvitaliteit" zijn op dit moment de volgende organisaties vertegenwoordigd (alfabetisch): KNMvD, LTO-vakgroep Varkenshouderij, Nevedi, NVV, Topigs-Norsvin, Vereniging Biologische Varkenshouders (VBV) en Wageningen UR. Indien nodig kan de invulling aangepast worden.

De mogelijkheden om op korte termijn de bigoverleving te verhogen liggen o.a. op de volgende terreinen: keuze zeugenras (genotype), voeding van zeug en biggen, geboorteprocés en extra (kraam)zorg (arbeid) rondom de partus, zorg na de partus (zoals biestopname). De Expertgroep is gevraagd om eind 2016 hiervoor met een advies te komen. Basis voor de advisering zijn:

- Een analyse van wat de oorzaken zijn van de toegenomen biggenuitval. Wat verklaart de grote variatie tussen bedrijven? Met andere woorden: wat zijn de kritische succes- en faalfactoren voor uitval van biggen en waar is aanvullend onafhankelijk onderzoek nodig.
- Mede op basis van deze analyse uitvoeren van een pilot gericht op de vraag hoe biggenuitval kan worden verminderd vanuit fokkerij, voeding, management (breed zoals opfok, inseminatie, drachtfase, geboorteprocés, biestmanagement, gezondheidsmanagement). Hierbij zowel kijken naar maatregelen welke op korte termijn al effect hebben en maatregelen die op de lange termijn effect hebben.
- Voeding van zeugen en biggen, gericht op verbeteren van de vitaliteit van de biggen. Het gebruik van kunstmelk of pleegmoeders gebeurt niet structureel en uitsluitend als onderdeel van aanvullende zorg voor de biggen.
- Wat is aan beschikbare kennis aanwezig (zoals onderzoek, VarkensNET sessies, ...)
- Analyse hoe dit in de praktijk bij alle relevante onderdelen effectief gemaakt kan worden (communicatie, groepscursussen, coaching van de varkenshouder, coaching van erfbetreders).

2. Onderzoek om inzicht te krijgen in optimale toomgrootte.

Doel is om op korte termijn inzicht te krijgen in de optimalisatie op het gebied van toomgrootte. Wat levert de zeugenhouder het hoogste economisch rendement? Daarbij breder kijken dan alleen naar het aantal grootgebrachte biggen. Het vraagt het meenemen van het hele kostenplaatje op het bedrijf (opfok gelt, inseminatie, drachtfase, lactatiefase, opfok met kosten als voer, medicijnen, technische resultaten) plus effect van toomgrootte op de bigkwaliteit en de opbrengstprijzen van kwaliteitsbiggen. Het resultaat moet ook duidelijkheid geven wat de bijdrage kan zijn voor de korte termijn doelen voor vermindering van de uitval van biggen. Tot slot de vraag of een nieuw kengetal gewenst is. Dit betekent qua activiteiten:

- vaststellen van de economisch meest belangrijke invloedsfactoren die het economisch bedrijfsspecifieke optimum bepalen (bij huidige stand van fokkerij en stalsystemen);
- opstellen van 10 bedrijfssituaties/scenario's;
- uitvoeren van economische berekeningen;
- afleiden leerpunten en schrijven beknopte notitie.

De Expertgroep "Bigvitaliteit" formuleert een onderzoeksopdracht en begeleidt het onderzoekstraject.

3. Onderwijs en scholing.

Doel is kennisoverdracht in de breedste zin van het woord. De veelheid aan factoren die van invloed zijn op biggenuitval komen op de bedrijven bij de varkenshouder samen. De varkenshouder vervult via zijn management een belangrijke rol. Ook de dierenarts, voervoorlichter, fokkerijspecialisten en mogelijk andere erfbetreders hebben een verantwoordelijkheid om bij te dragen aan verbetering van de bigvitaliteit en daarmee mede verlaging van biggenuitval. Daarbij is ook nadrukkelijk een rol weggelegd voor coaching van de varkenshouder waarbij de dierenarts, voervoorlichter en eventuele andere erfbetreders gezamenlijk met de varkenshouder aan tafel gaan. Dit model wordt ook voorgesteld voor de interne communicatie over hetgeen de varkenshouder kan doen. Daarbij wordt gedacht aan o.a. cursussen, netwerkbijeenkomsten en themabijeenkomsten. De activiteiten hiervoor kunnen op korte termijn opgestart worden. De effecten zullen over een langere periode zichtbaar worden.

4. Communicatie en rapportage.

Doel is een open communicatie en rapportage over het thema vermindering van uitval van biggen. Een belangrijke rol is weggelegd voor de externe communicatie. Hiermee laat de varkenshouderij zien waar ze mee bezig is en communiceert dit naar de maatschappij in de totale breedte van de maatschappelijke en economische vraagstukken waar de varkenshouderij voor staat. Er zal met name op gelet worden om hiervoor een passend communicatiebureau in te zetten dat maatschappelijk georiënteerd is (en niet direct verbonden met veehouderij). Het idee is dat er meer speelt dan uitval van biggen en dat een transitie in de communicatie gewenst is naar transparantie over de wijze waarop de varkenshouderij voor uitdagingen staat en daaraan werkt.

Eén van de activiteiten wordt een jaarlijkse rapportage van de voortgang van het nieuwe Plan van Aanpak "Verlaging biggenuitval". Daarvoor zal o.a. de website www.vitalevarkens.nl worden ingezet, maar zullen ook nieuwe kanalen worden aangeboord die beter aansluiten bij de burger. Dit is een doorlopende activiteit.

5. Internationaal agenderen biggenuitval.

Doel is om de verlaging van biggenuitval te agenderen bij het Europees welzijnsoverleg op niveau van overheden en overige organisatie (denk aan Copa-Cogeca, UECEBV, supermarkten, consumenten, biologische landbouw, NGO's etc). Dit vertalen naar mogelijkheden om Europees afspraken te maken hoe pro-actief kan worden ingespeeld op de maatschappelijke wens en de wensen vanuit de markt. Dit is een doorlopende activiteit en heeft te maken met het internationale krachtenveld.

6. Streefcijfers.

De opgestarte activiteiten van de korte termijn, om tot verlaging te komen van biggenuitval, moeten het mogelijk maken om met streefcijfers te kunnen komen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de uitkomsten van het onderzoek naar de kritische succesfactoren naar de oorzaken van biggenuitval en de uitkomsten van het onderzoek naar de optimale toomgrootte. Hierbij wordt ook aangegeven op welke wijze het verloop van de gegevens over biggenuitval gemonitord worden.

7. Fokkerij.

Fokkerij heeft selectiedoelen gericht op o.a. toomgrootte, bigvitaliteit en bigoverleving, met als uitgangspunt het zelfstandig groot kunnen brengen van de biggen en verlagen van biggenuitval door zeugen te fokken met vitalere biggen en die beter in staat zijn om hun biggen met minimale kans op uitval groot te brengen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van onder andere de resultaten die komen uit het onderzoek naar optimale toomgrootte. De effecten van aanpassing in de selectiedoelen van de diverse fokkerij organisaties zullen op de langere termijn zichtbaar worden.

8. Marktvraag.

Retail en markt die in haar producten stuurt op vermindering biggenuitval of zelfs toomgrootte. Er is een trend dat supermarkten komen met eigen ketenconcepten. Voor beweging in de transitie naar verlaging van biggenuitval vormt de marktvraag een strategie. Daarbij moet wel rekening worden gehouden met een autonome trend richting verdere groei van toomgrootte in de komende jaren, gezien het feit dat de huidige selectielijnen hier nog op gericht zijn. Voor de varkenshouderij betekent dit anticiperen op deze trend en ervoor zorgdragen dat de varkensketen klaar is om voor de gevraagde ketenconcepten te leveren. De effecten hiervan worden pas op de lange termijn zichtbaar.